

КЕЙСОВІ ПРАКТИКИ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ

ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

ШАМА І.П.

УДК 378.147:37.011.3-051

СУЧАСНЕ суспільство в соціо-гуманітарному науковому дискурсі характеризується як „індивідуалізоване суспільство” (З. Бауман), якому властива суттєва трансформація ціннісно-сміслової сфери, асиметричність індивідуальної та колективної відповідальності, наявність суперечності між індивідуальністю як способом самоствердження та індивідуальністю як способом самореалізації. Відповідно, актуалізується питання щодо формування індивідуальності педагога, здатного створити умови для становлення індивідуальності учня, його унікальності, самостійності, усвідомлення власного Я в умовах нормативності соціокультурного середовища. Актуальною стає потреба впровадження в освітній процес підготовки майбутніх учителів інноваційних технологій навчання, що ґрунтуються на принципах особистісно зорієнтованого, діяльнісного, компетентнісного підходів, формах і методах навчання, спрямованих на формування індивідуального стилю професійної діяльності.

Концептуальні засади дослідження поняття „стиль” представлено науковими розвідками у філософському (Ю. Габермас, М. Каган, І.Резвицький, О.Устюгова, Е.Фромм та ін.), культурологічному (Л. Баткін,

Ж. Бюффон, Р. Пірс, О. Шпенглер та ін.) контекстах. Проблеми психології індивідуальності розглянуто в працях К. Абульханової-Славської, Б. Ананьєва, О. Асмолова, А. Петровського та ін.), індивідуального стилю діяльності – Г. Берулава, Б. Вяткіна, Є. Ільїна, В. Мерліна, індивідуального стилю професійної діяльності – Є. Климова, В. Толочка, В.Шадрикова та ін.

Індивідуально-типологічні характеристики педагога визначено у дослідженнях М. Амінова, З. Вяткіної, Т. Гребенюк, Є. Климова, Н. Кузьміної, А. Маркової, Н. Петрової та ін. Теоретико-методичні аспекти формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх педагогів розглядали такі науковці, як Н. Веригіна, І. Вохмяніна, Ж. Ковалів, С. Ковальова, С. Колосова, О. Лапіна, Л. Макарова, О. Прохорова, А. Торхова, О. Чернічкіна, І. Цар та ін.

Потенціал кейс-технологій у забезпеченні практико зорієнтованого, особистісно-розвивального характеру вищої освіти представлено в працях П. Баєва, Ш. Бобохужаєва, Н. Волкової, О. Долгорукова, О. Михайлової, О. Смолянїнової, Ю. Сурміна, З. Юлдашева та ін., теоретико-методичні засади використання кейс-технологій у педагогічній освіті – І. Андриаді, В. Бейзерова, М. Варданян, М. Голубчикової,

І. Осадченко, М. Савельєвої, Л. Савенкової та ін.

Мета статті – визначити сутнісні та процесуальні характеристики кейсових практик у процесі формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів.

У психологічному контексті феномен індивідуального стилю потрактовується як: стиль життя особистості (А. Адлер), когнітивний стиль (Г. Віткін), спосіб успішного виконання діяльності залежно від здібностей людини (Б. Теплов, А. Маркова, А. Ніконова), система прийомів і способів діяльності (В. Мерлін, Є. Климов), індивідуальний емоційний стиль (Л. Дорфман), стиль активності (Б. Вяткін), стиль поведінки (О. Асмолов, Є. Ільїн та ін.). У психології індивідуальний стиль людини визначається як складне системне психічне утворення, що допомагає людині адаптуватися до вимог діяльності й середовища, залежить від внутрішньої структури (інваріантного ядра) і наявних способів поведінки, є причиною і наслідком її психічного розвитку. Стиль професійної діяльності людини зумовлений як індивідуально-типологічними характеристиками людини, так і соціально-психологічними та середовищними чинниками, образом діяльності (образ професії), образом Я як суб'єкта діяльності. Ядро індивідуального стилю діяльності визначає комплекс властивостей нервової системи людини. Стиль може змінюватися, розвиватися за наявності позитивного ставлення до діяльності й активного пошуку прийомів і способів, що сприяють досягненню кращих результатів.

Індивідуальний стиль професійної діяльності майбутніх учителів визначено як інтегральне особистісне утворення, що визначає індивідуальну стратегію й тактику організації педагогічної діяльності й забезпечує продуктивність та оптимальну реалізацію завдань професійної діяльності. Індивідуальний стиль професійної діяльності майбутніх учителів створює прогностичні передумови для: формування індиві-

дуальності учнів, успішної інтеграції в професійно-педагогічне середовище, здійснення інноваційної педагогічної діяльності; подолання професійних утруднень у ситуаціях невизначеності на основі компенсаторної функції власного стилю діяльності

Особливого значення в процесі формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів набуває використання *кейс-технологій* як виду інтерактивних освітніх технологій, спрямованих на формування знань, умінь, особистісних якостей на основі аналізу та вирішення реальної або змодельованої ситуації в контексті професійної діяльності, представленій у вигляді кейсу. Використання практико-орієнтованих технологій педагогічної освіти відповідає фундаментальним засадам діяльнісного підходу, який орієнтує на розвиток особистості в різних видах діяльності (Б. Ананьєв, Е. Зеєр, В. Шадриков та ін.). Досліджуючи практико-орієнтований підхід у формуванні професійно-педагогічної культури майбутніх учителів, І. Пальшкова акцентує увагу на тому, що соціальна дійсність постає як сукупність людських практик, навичок, умінь, способів дії, звичаїв, сформованих у певній культурі, у яких представлено її конкретний зміст і сенс. Відповідно, тільки оволодіваючи набором практичних дій, представлених у культурі, людина набуває своєї соціальної визначеності, соціального статусу [8]. О. Антонова зазначає, що „основними характеристиками практико-орієнтованого підходу у професійній підготовці вчителів є те, що суб'єкт навчання із самого початку ставиться в діяльнісну позицію, яка забезпечується впровадженням професійно-орієнтованих форм організації навчального процесу та передбачає не лише практичну орієнтацію окремих навчальних дисциплін, а й зміст усієї підготовки вчителя у ВНЗ” [1, с. 266].

Теоретико-методичні засади використання кейс-технологій у педагогічній освіті представлено в наукових розвідках М. Голубчикової [4], С. Ковальнової [5], Н. Колесник [6], М. Савельєвої [7] та ін.

Використання кейс-технологій у викладанні дисциплін педагогічного циклу є особливо доцільним, тому що вони дозволяють бачити сутність педагогічного явища чи процесу, аналізувати конкретні факти в контексті педагогічної теорії; використовувати педагогічну теорію як засіб аналізу й прогнозування педагогічних дій; здійснювати рефлексію своїх переживань й оцінювати свою поведінку в різних ситуаціях взаємодії з усіма суб'єктами освітнього простору, шукати свій індивідуальний стиль професійної педагогічної діяльності; узагальнювати, алгоритмізувати свої кращі знахідки.

Значущість діяльнісного, компетентнісного підходів, практико зорієнтованих технологій, зокрема кейс-технологій, у педагогічній освіті зумовлює звернення до поняття „кейсові практики”, що передбачає систематичне використання педагогічних

кейсів різного типу в процесі викладання педагогічних дисциплін протягом усього навчання майбутніх учителів у закладі вищої освіти. Поняття „кейсова практика” використано М. Присталовим для позначення сукупності кейсів у шкільній практиці, „робота з якими повинна дозволити учням використовувати навички та методики розуміння конкретної соціально-економічної будови школи за її межами (школа постає як модель суспільства” [9, с. 9]. Показовим є сподівання про те, що такі кейсові практики наповнять „освітній процес нашої школи „ароматом реального життя”, що діти, після випуску зі школи, матимуть досвід вирішення реальних, а не вигаданих проблем” [9, с. 6]. Принциповою ознакою таких практик визначено „практичний, ситуативний та аналітичний характер”, створення „кейс-атмосфери”, що стимулює та підтримує запитування як показник інтелектуальної активності [9, с. 43, 44].

Рис. 1. Кейсова практика в процесі формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів

Навчально-методичне забезпечення кейсової практики студентів педагогічних спеціальностей включає технологічну карту проведення практичних занять з педагогічних дисциплін на основі кейс-методу, вебліографію з проблеми дослідження для студентів та викладачів, рекомендації щодо структурування методичної частини кейсу з акцентом на особливості формулювання питань та завдань до кейсів, індивідуально-типологічні особливості суб'єктів освітнього процесу, рефлексивний аналіз результатів кейсової практики.

Кейсова практика як складник процесу формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів передбачає використання кейсів різного типу. Обрано такі *базові класифікації кейсів*: за кількістю інформації, що надається (відкритий кейс, у якому проблема не сформульована; кейс-айсберг, що не містить достатньої інформації та його вирішення потребує пошуку додаткової інформації); за складністю (ілюстративні; навчальні; прикладні вправи); за обсягом і структурою (міні-кейс, стислий, повний; структурований, великий неструктурований кейс); за видом аналітичної діяльності (проблемний, відкритий, проектний, діагностичний); за наявністю сюжету (сюжетний, безсюжетний); за часовою послідовністю матеріалу (кейс-автонарратив, кейс у режимі від минулого до теперішнього, прогностичний кейс); за типом методичної частини (питальний кейс, кейс-завдання; за джерелом інформації (навчальні; практичні (польові); відеокейс; кейс на основі творів мистецтва).

Відповідно до представлених класифікацій видів кейсів та з урахуванням завдань кейсових практик, спрямованих на формування індивідуального стилю профе-

сійної діяльності майбутніх учителів, визначено таку номенклатуру педагогічних кейсів:

вступний ілюстративний міні-кейс – невеликий за обсягом кейс, що містить опис фрагмента педагогічної реальності та використовується на початку вивчення відповідного модуля або навчальної теми;

кейс-автонарратив – кейс, матеріал для якого визначається на підставі особистісних нарративних описів студентів (автонарративів) та слугує джерелом для індивідуального та групового аналізу;

діагностичний кейс – кейс, що містить інформаційну частину згідно з темою, та комплекс діагностичних матеріалів для проведення самодіагностики та самооцінки певних умінь та навичок;

функційний міні-кейс на основі педагогічної ситуації – невеликий за обсягом кейс, призначений для формування конкретних педагогічних здібностей;

проблемний міні-кейс на основі педагогічної ситуації – невеликий за обсягом кейс, що містить опис педагогічної ситуації, у якій окреслено проблему;

відкритий кейс на основі педагогічної ситуації – кейс, у якому представлено опис певної педагогічної ситуації та який не містить формулювання проблеми. Завданням студентів є визначення проблеми та шляхів її вирішення;

відкритий кейс на основі творів художньої літератури – кейс, що містить фрагмент твору художньої літератури, який репрезентує певний фрагмент педагогічної дійсності. Завданням студентів є визначення проблеми та шляхів її вирішення;

сюжетний відкритий великий неструктурований кейс – кейс обсягом 20 – 35 сторінок із описом ситуацій з певними героями, сюжетної лінії. Не містить формулювання проблеми;

кейс-прикладна вправа на основі педагогічної ситуації – закріплює, тренує певні педагогічні вміння та навички на прикладі реальної або вигаданої педагогічної ситуації;

кейс-айсберг на основі веб-квесту – не містить достатньої інформації. На основі веб-квесту студенти мають знайти інформацію та виконати завдання кейсу;

відкритий відеокейс – кейс на основі відеоролику, відеофрагмента, що відображає певну педагогічну ситуацію та створює підґрунтя для аналізу;

лонгрид-кейс – мультимедійний кейс на основі поєднання текстової інформації, аудіо- та відеоматеріалів, створений за допомогою спеціальних інтернет-сервісів;

кейс-тест – завдання у вигляді міні-кейсів різного типу (педагогічна ситуація, фрагмент наукового, художнього тексту та ін.) для оцінки знань та навичок (компетенцій).

При доборі конкретних кейсів для організації кейсової практики реалізувалися такі *вимоги*: відповідність загальноприйнятим вимогам до кейсів [2, с. 24]; актуальність матеріалу кейсу; відповідність темі навчального заняття, змісту модуля навчальної дисципліни; відповідність типу кейсу цілям та завданням навчального заняття, ресурсному забезпеченню навчального процесу; доступність додаткової інформації, яка необхідна для роботи з кейсом; наявність теоретичних знань згідно з темою, модулем навчального курсу; урахування рівня загально-педагогічної та загальнокультурної підготовки майбутніх учителів, можливих бар'єрів у розумінні соціокультурного контексту конкретного педагогічного кейсу (кейсового завдання); урахування рівня сформованості аналітичних умінь, навичок аргументації, способів ведення дискусії і т.п.; позитивна емоційна атмосфера в студентському

середовищі, що сприяє відкритості, ініціативності в діалозі, міжособистісній толерантності; місце кейсу в кейсовій практиці (на початковому етапі доцільно використовувати міні-кейси, у подальшій роботі студентів – розгорнуті кейси зі складним інформаційним контентом); наявність міжпредметних зв'язків, орієнтація на трансдисциплінарний підхід у педагогічній освіті.

Кейсова практика у процесі формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів передбачає залучення студентів до аналізу педагогічних кейсів різного типу в процесі вивчення таких дисциплін педагогічного блоку, як „Пропедевтика та інформаційні технології” (1 курс), „Педагогіка” (модулі „Загальна педагогіка”, „Історія педагогіки”, „Основи педагогічної майстерності” (2 – 3 курси), дисциплін за вибором. Так, наприклад, проведення практичного заняття з теми „Соціальна і психолого-педагогічна сутність навчальної праці студента” (курс „Пропедевтика та інформаційні технології”) передбачає ознайомлення майбутніх учителів з особливостями організації навчального процесу в університеті, самоусвідомлення нової соціальної ролі студента, спрямоване на формування мотивації до успішного оволодіння майбутньою професією і стимулювання ціннісного ставлення до вчительської праці. На занятті студентам було запропоновано пригадати вчителів, які викладали у школі, написати й презентувати есе з теми „Найкращий учитель мого життя”. Означені есе можна розглядати як наративні описи – автонаративи, які згідно з положеннями феноменологічного та герменевтичного підходів у соціогуманітарній практиці можна використовувати в якості інформаційного підґрунтя для групового аналізу та самоаналізу. Саме автонаративи, підготов-

лені студентами, склали основу для кейс-автонаративу, у процесі аналізу якого студенти готували портрет ідеального вчителя, визначали перелік ри творчого вчителя тощо.

У межах модуля „Педагогіка”, який вивчається на 2 курсі, за темою „Феномен педагогіки в системі сучасного наукового знання та соціокультурної практики” пропонувався відкритий кейс *„Я обрав професію вчителя. Чи чекає мене школа...”*, який було побудовано на основі матеріалів Національної доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні (2016). Серед питань означеного кейсу особливу увагу було привернено до питання „Чи впливають, на вашу думку, умови соціокультурного розвитку суспільства загалом та сфери освіти зокрема на становлення та розвиток індивідуальності майбутнього вчителя?”. На початку вивчення навчальних тем з дидактики в якості вступного пропонувався кейс *„Школа очима батьків”* на основі матеріалів з періодичної преси та матеріалів соціальних мереж.

У межах модулю „Історія педагогіки” пропонувалися кейси, джерелом яких обрано художньо-публіцистичні матеріали, мемуарна література, твори образотворчого мистецтва. Так, інформаційним підґрунтям сюжетного відкритого повного неструктурованого кейса *„Ян Амос Коменський: дивись, слухай, запам'ятовуй”* слугували фрагменти з художньо-документальної повісті С. Смоляницького „Три століття Яна Амоса Коменського”, кейса *„К. Ушинський: «Mesdemoiselles: ваш новий інспектор»* – матеріали спогадів учениць Смольного інституту шляхетних дівчат. Кейс *„Василь Сухомлинський: учитель вчить жити власним прикладом”* представлено у вигляді лонгрид-кейсу (мультимедійного кейсу) як

сполучення текстового матеріалу, фото- та відеоматеріалів. Вибір формату лонгрид-кейсу зумовлено широкими можливостями сучасних ІКТ в аспекті добору ілюстративного матеріалу та підготовки кейсу в електронному середовищі, зокрема за допомогою сервісу *tilda.cc*. Оскільки метою кейсу було увиразнення саме індивідуальних особливостей педагогічної діяльності В. Сухомлинського, то джерелами для підготовки кейсу слугували: а) фрагменти з творів В. Сухомлинського, що розкривають вимоги до вчителя; б) мемуари, присвячені спогадам про В. Сухомлинського, художньо-публіцистична література; в) відеофільм *„В. Сухомлинський як особистість”*, який містить кадри хроніки, дозволяє почути голос В. Сухомлинського); г) фотоматеріали, присвячені життю В. Сухомлинського, з різних сервісів Інтернету. За результатами роботи із кейсом студенти склали „портрет” В. Сухомлинського як учителя-практика. Змістовний матеріал кейсу репрезентує вимоги принципу доповнюваності (комплементарності) різних форм педагогічного знання (наукове, художньо-образне).

Кейси різного типу використовуються й для оцінки рівня сформованості знань, умінь та навичок за результатами вивчення навчальної дисципліни. М. Варданян відзначає, що „останнім часом все більш популярним стає використання кейсів не тільки на стадії навчання студентів, але й при перевірці результатів навчання на екзаменах. Студенти отримують кейси перед екзаменом, вони мають проаналізувати його та принести екзаменатору звіт” [3, с. 29]. Другий варіант – вирішення кейсу безпосередньо на екзамені, але в такому випадку „він має бути достатньо коротким та простим, для того щоб вкlastися в обмежені

часові рамки” [Там само]. І, нарешті, третій варіант – це використання міні-кейсів для тестування (у форматі очного письмового тестування або у форматі комп'ютерного тестування – в аудиторії або дистанційно). Саме цей – третій варіант – й отримав назву кейс-тестингу.

Кейс-тестинг (від англ. *case-testing* – оціночний кейс) – метод оцінки знань та навичок (компетенцій) за допомогою спеціалізованих завдань. Означені завдання можуть бути представлено у вигляді міні-кейсів різного типу (педагогічна ситуація, фрагмент наукового, художнього тексту та ін.). О. Шварева, аналізуючи науково-методичну літературу з проблем кейс-тестингу, відзначає позицію Є. Моргунова, який розглядав кейс-тест як складник психолого-дидактичного інструментарію, що дозволяє забезпечити зв'язок тестового матеріалу та практичних професійних завдань [10, с. 29]. Так само О. Шварева аналізує позиції щодо кейс-тестів таких авторів, як Є. Конопко, М. Шалашова, В. Звонников та ін., доходить висновку про те, що в процесі роботи з кейс-тестом майбут-нім фахівцям пропонується „не просто вирішити кейс-ситуацію, а проаналізувати запропоновані варіанти та вибрати з них оптимальний” [10, с. 31]. Відповідно, використання кейс-тестів, кейс-тестингу загалом дозволяє актуалізувати наявні професійні теоретичні та практичні знання, що „сприяє формуванню навичок успішного виконання професійної діяльності та отримання кількісної та якісної оцінки педагогічної компетентності бакалаврів” [Там само]. Отже, кейс-тестинг ми розглядаємо як складник кейсових практик, що дозволяє в процесі формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів поєднати контрольні-діагностичні та розвивальні, мотиваційні функції кейс-технологій.

Таким чином, упровадження в процес професійної підготовки майбутніх учителів кейсних практик дає змогу для формування мотиваційно-ціннісного, когнітивного і особистісно-діяльнісного компонентів індивідуального стилю педагогічної діяльності студентів педагогічних спеціальностей. Залучення студентів до аналізу та вирішення кейсів забезпечує розуміння стильових ознак діяльності педагога як взаємозумовленості специфіки самої педагогічної діяльності та індивідуально-психологічних особливостей її суб'єктів. Кейсова практика передбачає використання педагогічних кейсів різного типу. Міні-кейси – невеликі за обсягом, розраховані на обмежений час індивідуальної роботи – використовуються на практичних заняттях в якості ілюстративного матеріалу та як тренувальні вправи для відпрацювання конкретних педагогічних умінь та навичок. Поступово кейси в межах кейсової практики майбутніх учителів мають ускладнюватися, особлива увага має приділятися проблемним кейсам, у яких окреслюється факт (ситуація) і створюються передумови для проблематизації та концептуалізації педагогічного явища чи процесу.

Перспективи подальших досліджень пов'язані із визначенням теоретико-методичних засад педагогічної підтримки саморозвитку майбутніми педагогами індивідуального стилю професійної діяльності.

Література

1. Антонова О. Є. Практико-орієнтований підхід у формуванні професійної майстерності майбутнього вчителя / О. Є. Антонова // Теорія і практика професійної майстерності в умовах цілежиттєвого навчання : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во Рута, 2016. – С. 262–285.

2. **Баёв П. А.** Практикум по методике Case-study : учеб. пособие / П. А. Баёв. – Иркутск : РИО НЦ РВХ ВСНЦ СО РАМН, 2008. – 160 с.

3. **Варданян М. Р.** Практическая педагогика : учеб.-метод. пособие на основе метода case-study / М. Р. Варданян, Н. А. Палихова, И. И. Черкасова, Т. А. Яркова. – Тобольск : ТГ СПА им. Д. И. Менделеева, 2009. – 188 с.

4. **Голубчикова М. В.** Кейс-технологии в профессиональной подготовке педагога : учеб. пособие / М. В. Голубчикова, С. А. Харченко. – Иркутск : ФГБОУ ВПО „ВСГАО”, 2012. – 116 с.

5. **Ковальова С. М.** Кейс-метод у системі професійної підготовки майбутніх учителів у Великій Британії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / С. М. Ковальова. – Житомир, 2012. – 20 с.

6. **Колесник Н. П.** Кейс-стади в интерактивном обучении педагогике : метод. рек. / Н. П. Колесник. – Ч. I. – СПб. : НП „Стратегия будущего”, 2006. – 199 с.

7. **Савельева М. Г.** Педагогические кейсы: конструирование и использование в процессе обучения и оценки компетенций студентов : учеб.-метод. пособие / М. Г. Савельева. – Ижевск : УдГУ, 2013. – 94 с.

8. **Пальшкова І. О.** Практико-орієнтований підхід у формуванні професійно-педагогічної культури майбутніх вчителів початкових класів: теоретико-методологічний аспект : монографія / І. О. Пальшкова –О., 2008. – 339 с.

9. **Присталов М. Ю.** Школьные туры. Пространство опыта. Кейс. Метафора / М. Ю. Присталов. – СПб. : Шк. лига, Лема, 2012. – 120 с.

10. **Шварева О. В.** Кейс-тест: инновационное оценочное средство компе-

тентности бакалавров / О. В. Шварева // Научно-педагогическое обозрение. Pedagogical Review. – 2013. – № 1(1). – С. 28 – 32.

References

1. **Antonova, O.Y.** (2016). Praktiko-oriyentovaniy pidhid u formuvanni profesiinoi maisternosti maibutnyogo vchutelya [Practical-oriented approach in shaping the professional skills of the future teacher]. Zhitomir: Publ. Ruta [in Ukrainian].

2. **Bayev, P.A.** (2008). Praktikum po metodike Case-study : ucheb. posobie [Workshop on Case-study method: study guide]. Irkutsk- РИО НЦ РВХ ВСНЦ СО РАМН [in Russian].

3. **Vardanyan, M.R.** (2009). Prakticheskaya pedagogika: ucheb.-metod. posobie na osnove metoda case-study [Practical pedagogy: study guide based on the case-study method]. Tobolsk: TG SPA named after D.I. Mendeleev [in Russian].

4. **Golubchikova, M.V.** (2012). Keis-tehnologii v professionalnoi podgotovke pedagoga; ucheb. posobie. [Case technology in professional teachers' training: study guide]. Irkutsk: ФГБОУ ВПО „ВСГАО” [in Russian].

5. **Kovalyova, S.M.** (2012). Keis-metod u systemi profesiinoi pidgotovky maibutnikh uchyteliv u Velykiy Brutanii. [Case method in the system of future teachers' training in the UK]. Extended abstract of candidate's thesis. Zhitomir [in Ukrainian].

6. **Kolesnyk, N.P.** (2006). Keis-stadi v interaktivnom obuchenii pedagogike [Case-study in interactive teaching in pedagogy]. Saint Petersburg: НП “Strategia buduschego” [in Russian].

7. **Savelieva, M.G.** (2013). Pedagogicheskyye keisi: konstruirovaniye i ispolzovaniye v processe obucheniya i ochenki

kompetencii studentov [Pedagogical cases: design and use in the teaching process and assessment of students' competencies]. Izhevsk: UdGU [in Russian].

8. Palshkova, I.O. (2008). Praktiko-oriyentovaniy pidkhid u formuvanni profesiino-pedagogichnoii kulturi maiibutnikh vchyteliv pochatkovykh klasiv: teoretichno-metodologichnii aspekt [Practical-oriented approach in formation of vocational and pedagogical culture of future teachers of elementary school: theoretical and methodological aspect]. Odesa [in Ukrainian].

9. Prystalov M.Y. (2012). Shkolnye turi. Prostranstvo opyta. Keis. [School tours. Experience space. Case.]. Saint Petersburg: School league, Lema [in Russian].

10. Shvareva O.V. (2013). Keis-test: innovacionnoye ocenochnoye sredstvo kompetentnosti bakalavrov [Case Test: an innovative assessment tool for bachelors]. *Pedagogical Review*, 1, 28-32 [in Russian].

* * *

Шама І. П. Кейсові практики у процесі формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів.

Розкрито сутнісні ознаки поняття „індивідуальний стиль професійної діяльності майбутніх учителів”. Схарактеризовано доцільність використання практико зорієнтованих технологій у педагогічній освіті, потенціал кейс-технологій як виду інтерактивних освітніх технологій для вирішення завдань формування індивідуального стилю професійної діяльності студентів педагогічних спеціальностей.

Представлено сутнісні ознаки поняття „кейсова практика”, особливості реалізації кейсових практик у процесі формування індивідуального стилю професійної діяль-

ності майбутніх учителів. Схарактеризовано основні види педагогічних кейсів, використання яких доцільно в процесі професійної підготовки майбутніх педагогів, зокрема таких, як вступний ілюстративний міні-кейс, кейс-автонаратив, діагностичний кейс, функційний та проблемний міні-кейси на основі педагогічної ситуації, сюжетний відкритий великий неструктурований кейс, кейс-прикладна вправа, лонгрид-кейс, кейс-тест та ін. Представлено загальну характеристику кейс-тестингу як елементу кейсової практики студентів педагогічних спеціальностей.

Ключові слова: індивідуальний стиль професійної діяльності, майбутні учителі, педагогічний кейс, види педагогічних кейсів, кейсова практика, кейс-тестинг.

Шама И.П. Кейсовые практики в процессе формирования индивидуального стиля профессиональной деятельности будущих учителей.

Раскрыты существенные признаки понятия „индивидуальный стиль профессиональной деятельности будущих учителей”. Охарактеризованы целесообразность использования практико ориентированных технологий в педагогическом образовании, потенциал кейс-технологий, как вида интерактивных образовательных технологий, для решения задач формирования индивидуального стиля профессиональной деятельности студентов педагогических специальностей.

Представлены существенные признаки понятия „кейсовая практика”, особенности реализации кейсовых практик в процессе формирования индивидуального стиля профессиональной деятельности будущих учителей. Охарактеризованы основные виды педагогических кейсов, использование

которых целесообразно в процессе профессиональной подготовки будущих педагогов, таких, как вступительный иллюстративный мини-кейс, кейс-автонатив, диагностический кейс, функциональный и проблемный мини-кейсы на основе педагогической ситуации, сюжетный открытый большой неструктурированный кейс, кейс-прикладное упражнение, лонгрид-кейс, кейс-тест и др. Представлена общая характеристика кейс-тестинга как элемента кейсовой практики студентов педагогических специальностей.

Ключевые слова: индивидуальный стиль профессиональной деятельности, будущие учителя, педагогический кейс, виды педагогических кейсов, кейсовая практика, кейс-тестинг.

Shama I. P. Case practical trainings in the process of forming the individual style of professional activity of future teachers

Essential features of the concept "individual style of professional activity of future teachers" are disclosed. The expediency of using practically oriented technologies in pedagogical education, potential of case technologies as a kind of interactive educational technologies for solving the problems of forming the individual style of professional activity of students of pedagogical specialties is characterized.

The essential features of the concept of "case practice", peculiarities of case practice realization in the process of formation of the individual style of future teachers' professional activity are presented. The main types of pedagogical cases are described, the use of which is useful in the process of training future teachers, in particular such as introductory

illustrative mini-case, case-autonarrative, diagnostic case, functional and problematic mini-cases based on the pedagogical situation, a plot open large unstructured case, case-applied exercise, Long-read case, case-test, etc. The general characteristic of case-testing as an element of case practice of students of pedagogical specialties is presented.

Key words: individual style of professional activity, future teachers, pedagogical case, types of pedagogical cases, case practice, case-testing.

Стаття надійшла до редакції 08.11.2018 р.

Прийнято до друку 22.11.2018 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Караман О. Л.